

TO KONSULTASJONER

av

I. E. HODNE

I

Lærerkollegiet ved Misjonsskolen i Stavanger innbød misjonsteologer fra norden til et fem dagers samvær ved skolen i januar i år om emnet: «Misjonstenkningen i dag og i morgen». Det var ca. 50 deltakere. Dessuten var det et par utsendinger fra Det Lutherske Verdensforbund i Genève. Konsultasjonen ble holdt på Misjonsskolen i Stavanger og ble ledet av rektor Håkon Haus.

Bakgrunnen for konsultasjonen var Kirkenes Verdensråds generalforsamling i Uppsala 1968. I særlig grad var det den endelige utforming av rapporten fra seksjon II «Fornyelse i misjonen» som utfordret til videre behandling og drøftelse. Men det som inspirerte initiativtakerne til å sammenkalle denne konferanse, var også den innvirkning det nordiske initiativ fikk på utformingen av misjonsdokumentet, og likeså Tysk Misjonsråds holdning og utgreiing om saken. Andre momenter var det annet Vatikankonsils dekret om misjonen («Ad gentes»). Dessuten spilte sikkert den store klarhet i misjonsteologien, med påvirkningen fra sekulariseringsteologien og presence-teologien, en viss rolle.

Hva man enn mener om Uppsala-møtet og dets drøftelse av misjonen og det endelige dokument, som man kunne ønske var blitt meget annerledes, så rørte man særlig i «The Church for Others» ved viktige problemer som uten tvil vil få betydning for misjonen i fremtiden. Jeg tenker særlig på behandlingen av menighetens struktur. Det er vel også grunn til å ta opp til drøftelse misjonsselskapenes bastante struktur og metoder, både heime og ute. Det er trolig en del som må justeres, om selskapene i fremtiden skal bli til samme velsignelse som de har vært.

Det var en fantastisk mengde stoff som ble presentert under konsultasjonen i form av foredrag, gruppesamvær og plenums-

møter. Foredragene, som alle var stensilert, er tilsammen på vel 200 sider. Stoffet grupperer seg stort sett om fire emner:

1. De konservative evangeliske og deres forhold til økumenikk og misjon. Foredragene om dette tema ble holdt av prof. dr. N. E. Bloch-Hoell og pastor Reidar Paulsen. I denne sammenheng kom erklæringene fra konferansene i Wheaton og Berlin (begge i 1966), med i bildet, gjennom foredrag av misjonsskolelærer G. Stålsett.

2. Det annet Vatikankonsils dekreter om økumenikk og misjon, som ble behandlet av dosent dr. Matti Peltola og dosent dr. Johs. Aagaard.

3. Misjonsdokumentet fra Uppsala «Fornyelse i misjonen», ved rektor Håkon Haus. Det ble også drøftet fra synspunktet «Eskatologi og sosialetikk». Dette foredrag ble holdt av forskningsstipendiat Torleiv Austad.

4. Nok et viktig moment, misjonen i fremtidsperspektiv, ble behandlet siste dag. Dr. Carl-Johan Hellberg, Genève, tok for seg en del av de saker som skal drøftes neste år på Det Lutherske Verdensforbunds møte i Porto Alegre, Brasil. Biskop dr. Fr. Birkeli samlet det hele i et utfordrende og inspirerende foredrag om «Misjonen ved slutten av det 20. århundre».

Om kveldene var det aktuelle foredrag som ikke knyttet seg direkte til dagens tema: «Misjon fra de unge kirker, ideal og virkelighet», ved sokneprest G. Lislrud; «Massemedia og misjon, mulighet og begrensning», ved dr. S. Aske; og «Menigheten vurdert som sendelse», ved pastor E. Ådnøy. Og en aften var deltakerne invitert til biskop Olav Hagesæther.

Det er ikke lett å trekke frem bestemte foredrag i denne sammenheng. Men de som for meg virket mest klargjørende og informerende, var foredragene av professor Bloch-Hoell, dosent Aagaard, pastor Ådnøy og dr. L. Munthes om «Presence-teologien og misjonen». Det foredrag som vakte mest debatt og motsigelse, var rektor Haus' vurdering av misjonsdokumentet.

Bloch-Hoells foredrag var preget av en grundig og saklig vurdering av de konservative evangeliske og økumenikken. Han prøvde å definere begrepet ved å fremheve karakteristiske trekk

ved de bevegelser og enkeltpersoner som opptrer i denne sammenheng. Det gjelder i første rekke International Council of Christian Churches. Denne sterkt politiserende organisasjon er det eneste alternativ til Kirkenes Verdensråd, for så vidt som det er et internasjonalt fellesskap av kirker (med tilsammen ca. 300 000 medlemmer). Videre har man World Evangelical Fellowship, som er et fellesskap av enkeltkristne fra omlag 50 ulike kirkesamfunn og organisasjoner. Han pekte på en rekke meget verdifulle momenter som de konservative evangeliske kan tilføre den økumeniske bevegelse: den sterke understrekning av Bibels autoritet, den radikale aksentuering av den subjektive frelsesopplevelse, den dynamiske betoning av den Hellige Ånds gjerning og den kraftige fremhevelse av misjonsdimensjonen. Han fremhevet at økumenikk ikke er noen lek og heller ingen hobby, men alvor og ansvar, og særlig ser mange unge kirker på den som en livsnødvendighet. Det finnes da også ikke så få konservative evangeliske som er levende opptatt av økumenikken og som gjerne deltar i drøftelser av den.

Johs. Aagaard bemerket først at «Ad gentes» er den første tekst i historien fra et katolsk konsil om kirkens misjon, og at dette i seg selv er av største betydning og vil få avgjørende konsekvenser for katolsk misjon videre. Dekretet må man forstå ut fra dens bakgrunn. Det er bestemt først og fremst av den krise som både katolsk og protestantisk misjonsaktivitet står i idag.

Å plante en kirke i fremmed land har vært motiv og mål for alle kirker i misjon. Dette gjelder også de selskaper som ønsket å grunne «apostoliske konventikler» (ecclesiolae). De fleste misjonærer godtok likevel til slutt «kirkeplantingen». Og dette kall til realisme på misjonsfeltene, virket også inn på hjemmefronten, og de ulike selskaper og kirker ble konfrontert med en mer genuin og realistisk kirketenkning.

Også den katolske kirke hadde sin romantiske periode. Men den vender nå tilbake til mer realisme. Uttrykket «den triumferende kirke» er ikke populært lenger. Man taler nå helst om «den vandrende (peregrinare) kirke» eller «Kirken på vei».

Aagaard pekte på uklarheten i dekretet. Dette lider av mangel

på stringent tenkning og holdning. Det sies mye om misjonen, men det er lagt altfor stor vekt på biskopene som primus motor i misjonsaktiviteten. Lekfolket får ikke det ansvar de skulle ha.

Konsilet gir ingen klar definisjon av hva misjon er. Det blir bare en vag bestemmelse: «Misjon er kirkens vekst i enhet, helighet, katolisitet og apostolisitet». Men det er også antydninger til definisjoner som mer spesifikt gir uttrykk for hva misjon er.

Ådnøy understreket i sitt foredrag om «Menigheten vurdert som sendelse» at ikke noe økumenisk studium hadde vakt så bred interesse og satt menighetene i slik bevegelse som nettopp dette emne. Formelt ble studiet av menighetsstrukturer, som prosjekt i Kirkenes Verdensråds regi, avsluttet med siste møte i den europeiske gruppen i 1965 og i den amerikanske gruppen i 1967, jfr. rapporten «The Church for Others». Det var ting som tydet på at de nordiske kirker ville gjøre seg raskt ferdig med de tanker som var representert i disse rapporter. Men faktum er at man nå vel to år senere først virkelig begynner å gi seg i kast med strukturarbeidet.

Lutheranerne, særlig de norske, har for vane å tenke seg om en stund før de reflekterer på noe nytt. Det Lutherske Verdensforbund gav seg for alvor i kast med strukturstudiet ved den konsultasjonen som ble holdt i Järvenpää i Finland høsten 1966. Men også før den tid hadde enkelte grupper innen Verdensforbundet arbeidet en del med studiets problemstillinger, bl. a. i Danmark og Norge. Det viktigste resultat av det første lutherske engasjement var professor dr. Nils A. Dahl's oppsett om det normative i de nytestamentlige menighetsformer. Hans arbeid ble til fordi man følte behovet for en basis, et orienteringspunkt.

Hva står fast? Dahl slutter sin skisse slik: «Om en fastholder evangeliet, dåpen, den lokale forsamling, nattverdfeiringen, og «nøklemakten» som grunnelementer for menighetsformen, innebærer ikke dette kirkelig konservatisme. De menighetsformer som eksisterer i dag, er sikkert i svært stor utstrekning bestemt av sekundære, historiske og sosiologiske faktorer. De elementære funksjoner er der nok, men sammen med menneskelige tradisjoner som hindrer dem i å bli virkelig bestemmende for menig-

hetens totale struktur. Nødvendigheten av reform og fornyelse av menighetene ligger ikke bare i hensynet til mennesker i en verden med raske sosiale omveltninger, men like meget i selve de faktorer som konstituerer menigheten som sådan.»

Når det gjelder luthersk vurdering av teologien i «The Church for Others», er Werner Krusche's dokument til Järvenpää-konferansen det mest representative. Järvenpää var bare et forarbeid. Først måtte det ryddes og graves. Men siden har poenget vært utfordringen til oss selv og våre egne kirker.

Dette var da også hovedhensikten med det studieprosjekt som Det Lutherske Verdensforbund satte i gang våren 1967. L.V.F.'s kommisjon for stewardship og evangelisering ba åtte medlemskirker samarbeide om et studium av følgende spørsmål: «Hvilke typer av strukturer trenger kirken og menighetene å bevare og utvikle for å kunne kalle, utruste og frigjøre mennesker for vitnesbyrd og tjenester i verden?» De lutherske kirker i India og Den norske kirke ble bedt om å utrede dette spørsmål: «Hva er essensielle faktorer for strukturer i menigheter i misjon». Ådnøy pekte på likheten i rapportene fra India og Norge.

Som allerede antydnet, ble rektor Haus kraftig imøtegått i sin underkjenning av misjonsdokumentet fra Uppsala. De som satte de tydeligste spørsmålstegn ved hans vurderinger, var instituttstyrer Ådnøy og lektor dr. H. Flottorp. Og biskop Birkeli uttalte i sitt foredrag til slutt at selv om misjonsdokumentet forståelig nok var blitt en slags «cocktail», så var det likevel et bevis for at man var kommet et stykke på vei.

II

En konsultasjon om «Kirke og menighet i sendelsens perspektiv» ble holdt i Oslo i mars, med Egede Instituttet som arrangør. Grunnlaget for drøftelsene var den utførlige innstilling fra en komité nedsatt av Norsk Mellomkirkelig Institutt, med pastor E. Ådnøy som formann. (Manuskriptet er senere kommet i bokform på Nomi Forlag, under tittelen «Sendt til verden».) Formannen i Egede Instituttets styre, pastor H. Chr. Mamen, ledet konferansen. Dr. Herbert T. Neve fra Det Lutherske Verdens-

forbund i Genève holdt foredrag om «The Lutheran Contribution to the Ecumenical Study on the Congregation in Mission».

Professor dr. O. G. Myklebust var første innleder til samtale. Han ga en kritisk analyse av det misjonsbegrep det opereres med i denne norske betenkning for Porto Alegre. Han karakteriserte rapporten som et imponerende dokument. Det er betydningsfullt, uttalte han, at «den nye misjonstenkning» har slått gjennom i dette studiedokument ved at kirke og menighet er sett under sendelsens perspektiv. Men han pekte samtidig på at sendelse og misjon etter hans mening ikke er det samme. «Med sendelse forstår vi Guds handling som helhet med og for menneskene, verden og universet. Misjon er noe mer spesielt, nemlig virkeliggjørelsen av oppdraget å gjøre folkene til Kristi disipler og forkynne evangeliet for alle mennesker i den hensikt at de skal komme til å tro på Kristus og bli frelst.»

Dersom misjon i egentlig forstand er å forkynne evangeliet for alle folkeslag, blir det også spørsmål om geografi, men nettopp den geografiske dimensjon savnes i rapporten. Den taler hele tiden om misjon i sin alminnelighet. Når det tales konkret om misjon, dreier det seg om vårt eget land. Det sosiale engasjement har i rapporten med rette fått en sentral stilling i misjonsoppdraget. Det er ikke tale om enten forkynnelse av evangeliet eller sosialtisk innsats. Sendelsen finner sted også gjennom sosialetikken. Myklebust mente at forholdet mellom nådegaver og nådemidler ikke er klart nok definert, heller ikke det som sies om kirken som åndelig virkelighet og sosial størrelse. Det blir heller ikke nevnt at misjon er en økumenisk virksomhet, og at det kristne fellesskap er verdensomfattende. Når det gjelder analysen av den norske situasjon, så aksepterer rapporten at det er to arbeidslinjer: en «kirke-offisiell» og en «frivillig». Men spørsmålet er om disse to kan betraktes og vurderes som to selvstendige størrelser? Myklebust mente at det burde vært tatt et oppgjør med den kirke- og menighetsforståelse som ligger bak dette. Han hadde håpet at kommisjonen ville ha gått mer radikalt til verks, for nettopp dette er en ypperlig anledning til ny gjenomtenkning av vår situasjon som kristenfolk og kirkefolk.

Annen innleder, sokneprest G. Lislrud, ga en vurdering av de praktiske synspunkter studiegruppen var kommet frem til. Han stilte spørsmålet om man kunne virkeliggjøre rapportens program for en mobil menighet uten å ta grunnen bort under de kristelige organisasjoner. Studiegruppen burde tatt denne side ved den norske situasjonen opp til prinsipiell drøftelse. Han hadde stor tro på forslaget om de små grupper i menighetens misjonsstrategi. Nettopp her har den enkelte en sjanse til å virkeliggjøre sitt misjonskall. Den kontakt som den enkelte får i de små sammenhenger, betyr mer enn stormenighetens kontakt gjennom de kirkelige handlinger. I de små sammenhenger skapes også en ekte dialog. Endelig styrkes fellesskapet i disse grupper, og nådegavene gis større muligheter for vekst. Men det bør være den selvsagte forutsetning at alt organiseres innen den lokale, geografiske menighet, og at menighetens hovedgudstjeneste får stå sentralt. Prestens stilling må bli en annen i den demokratiseringsprosess som foregår i kirken, men Lislrud mente at rapporten fremhevet det alminnelige prestedømme på bekostning av det kirkelige embete. Det rapporten sier om menighetens samfunnsansvar, er riktig, men helt utilstrekkelig.

Menigheten har et mandat til å bære skapelsens og forløsnings livsforvandlende krefter inn i familieliv, samfunnsliv, næringsliv, politikk, industri osv. Det samme gjelder kirkens helbredende tjeneste. Kirken helbreder ikke bare gjennom skaperordningens, men også gjennom forsoningens mandat. Ikke minst er Ordet og sakramentene midler i helbredelsens tjeneste. Om dette er det sagt altfor lite i rapporten.

Det var flere som mente at ytre misjon hadde fått altfor liten plass i rapporten. En av grunnene til dette, mente man, var at det ikke var noen representant fra misjonsorganisasjonene i kommisjonen. Det ble svart at det først og fremst var de norske forhold som skulle undersøkes, og at det ikke egentlig var misjonen det gjaldt. Til dette er å si at kanskje nettopp misjonærer, som har lang erfaring fra oppbygging av menigheter i fremmede land, har et verdifullt bidrag å yde når det gjelder undersøkelse av kirkelige forhold i Norge.